

Nogle Hovedpunkter i Sverigs nye Interesseskabslovgivning.

Af

I. Heckscher.

Det er et Tegn paa sunde økonomiske Tilstande og paa national Retskaffenhed, naar et Samfund kan undvære Lovgivning paa et Omraade, hvor modstaaende personlige Interesser hvert Øjeblik maa krydse hinanden. Og det er samtidigt et Bevis paa Retsanvendelsens Sikkerhed, naar man uden den skrevne Lovs Bogstav som Støtte kan gøre Ret og Skel til begge Sider i indviklede Formueforhold. Blandt slige indviklede Forhold ere Interessentskabsforholdene ikke de mindst vanskelige, og det maa for udenlandske Øjne som oftest staa som noget ret paafaldende, at Danmark hidtil har kunnet leve saa temmelig uberørt af de stærke Rystelser, der i større og mindre Stater atter og atter har krævet og medført en Lovordning, særligt af Aktievæsenet. Adskillige Symptomer fra den senere Tid tyde dog paa, at Tilliden til denne Tilstands Holdbarhed ikke er ubetinget i danske Forretningskredse.

Under den Stagnation i den nordiske Fælleslovgivning, som indtraadte efter Sølovens Gennemførelse,

har Sverig for sit Vedkommende fortsat Reformbestræbelserne paa Civilrettens Omraade. Den første betydelige Frugt af denne svenske Lovgivningsvirksomhed er den under 28. Juni 1895 sanktionerede Cyklus af Love om Interessentskaber, hvilke træde i Kraft d. 1. Januar 1897. Ved disse Love er Sverig kommet et Hestehoved foran sine nordiske Naboer. Vel har ogsaa Norge gjort et alvorligt Forsøg paa at tilvejebringe en Aktielov (som dog hidtil kun foreligger i Udkast), og vel har Finland under 2. Maj 1895 endog faaet Sanktion paa en saadan; men saa vidt som til en hele Interessantskabsmaterien omfattende Reform kommer man under alle Omstændigheder kun efter omfattende Forarbejder, og dertil mangler endnu tilsyneladende udenfor Sverig det fornødne Materiale.

En udførlig Redegørelse for det svenske Lovarbejdes Indhold vil nærmest høre hjemme i den juridiske Faglitteratur. Men da dets Emne berører Samfundets vigtigste økonomiske Funktioner, og da den Tid muligvis dog kan komme, hvor ogsaa Danmark giver efter for Trangen til faste Regler for disse vigtige Forhold, bør dets Hovedpunkter ikke være helt fremmede for dette Tidsskrifts Læsekreds. Fremstillingen vil derfor saa vidt muligt tage Sigte paa, hvad der fra et økonomisk Synspunkt kan formodes at have Interesse, men maa i det hele indskrænke sig til at være refererende.

Indledningsvis bør erindres om, at Sverig allerede tidligere har haft en Del Lovbestemmelser vedrørende »Bolag«, men højst ufuldstændige. Aktieloven af 1848 var i al sin Korthed et godt Grundlag for den Bevillingspraxis, der hidtil har været fulgt ved Aktie-

selskabers Stiftelse; men Overbevisningen om Nødvendigheden af en gennemgribende Reform har længe været levende, og Forberedelserne dertil kunne føres tilbage til 1885. I Slutningen af nævnte Aar nedsattes nemlig en Regeringskommission, som 1890 afleverede sin Betænkning med Forslag og Motiver. Paa dens Arbejde er den nye Lovcyklus væsentligst bygget.

I.

Den første i det Komplex af Love, i hvilke de nye Interessentskabsregler efter svensk Sædvane ere udstykkede, handler om »Handelsbolag« og »enkla Bolag«. Det vil være en Beroligelse for den danske Læser, der forholder sig lidt uforstaaende overfor disse Kategorier, at erfare, at man ogsaa i Sverig har studset ved en Hovedinddeling, hvis Led forekom temmelig nye og uklare. Forklaringen er i al Korthed denne: Det gamle Begreb »Handelsbolag« anvendtes af Lovgivningen for det navngivne, fuldt ansvarlige Selskab, der drev »Handel«. Men da »Handel« efter den ældre Lovterminologi ikke nødvendigvis behøvede at forstaaes som en skarpt begrænset Art af borgerlig Næringsvirksomhed, var der en Tilbøjelighed til at overføre Reglerne om Handelsbolag til det ansvarlige Interessentskab i Almindelighed. Og paa den anden Side var der for saa vidt et Hul i Lovgivningen, som der faktisk eksisterede adskillige Selskaber med den øjensynligste Tendens til at begrænse Deltagernes Ansvar, uden at disse alligevel gik ind under Aktieselskabets eller andre anonyme Selskabers Ramme. Det var dette Hul, man vilde udfylde med de »enkla

Bolag, og man vilde da samtidigt befæste Handelsbolaget som et Selskab i stræng handelsretlig Forstand.

Først efter megen Tvivl og Modstand lykkedes det dog at faa denne Ordning gennemført. Der hævede sig saavel i Højesteret — alle civile Lovforslags officielle Censor — som i Rigsdagen vægtige Stemmer mod de »enkla Bolag«, baade mod deres Definition og mod deres *raison d'être* overhovedet. Underligt var det ikke, at man tøvede med at adoptere en slig Novitet, hvis Brugbarhed og Ønskelighed var saa knapt motiveret; men Kravet paa en fuldt udtømmende Klassifikation vandt dog tilsidst Medhold, og de »enkla« Bolag fik Tilladelse til at holde deres Indtog, om end i en noget reduceret Skikkelse. Til Handelsbolaget forholde de sig rent negativt. De kunne angaa enten et vist Foretagende eller en fortsat Virksomhed; men Kendemærket er under alle Omstændigheder dette, at Bolaget ikke gaar ind under Handelsbolagets Begreb.

Herefter blive de Selskaber, den nye Lovgivning kender, kun følgende:

1) Handelsbolag. Dette bestemmes ved sit Formaal: at drive Handel eller anden bogføringspligtig Næring under fælles Firma.

2) Kommanditbolag. Hidtil har dette Selskab ikke været at anse som fuldt naturaliseret i svensk Ret, skønt det i visse Speciallove (om private Seddelbanker) var anerkendt. Nu behandles det som Underafdeling af Handelsbolaget med det overalt adopterede Kendemærke: en eller flere fuldt ansvarlige Interessenter i Forening med andre, hvis Ansvar begrænses til deres Indskud.

3) Enkelt Bolag. Det er ikke dette Bolags

Formaal, der bestemmer dets Karakter; det kan omfatte alle andre Virksomheder end de under Nr. 1 nævnte — heller ikke Graden af dets Medlemmers Ansvarlighed; denne kan være ret vexlende, som det følgende vil vise. Hvad man kan have haft for Øje ved denne Selskabsklasse, er især dels a) Sammenslutning for enkelte Foretagender, som enten slet ikke ere Handel eller dermed beslægtede (f. Ex. Byggeforetagender for fælles Regning, literære Foretagender) eller vel angaa Handelsforretninger, men ikke Handel som Næringsvej (f. Ex. et specielt Indkøb for fælles Regning — a meta — af et vist Vareparti), dels b) Associationer for Næringsdrift af ikke bogføringspligtig Natur, saasom mellem egentlige Haandværkere, Sagførere o. lign. Tiden maa dog vise, om ikke ogsaa andre Associationsformer kunne faa Plads under denne Gruppe, der danner Klassifikationens Reserverubrik.

4) Aktiebolag. Dette bestemmes i Loven udelukkende ved den til Indskuddene begrænsede Ansvarlighed, hvorimod ubetinget Transportabilitet af Andelene ikke er fornøden. Alle »anonyme« Selskabsformer synes altsaa efter denne Affattelse at gaa op i Aktieselskabets Begreb, for saa vidt de ikke falde ind under Foreningsbegrebet (se under Nr. 5) eller ere underkastede Specialbestemmelser.

5) Registrerede Foreninger for økonomisk Virksomhed. Ogsaa disse ere som Retskategori en Nyhed i svensk Ret, dannet med de tyske »eingetragene Genossenschaft« som Mønster. En bestemt Grænse for de Foreninger, Loven omfatter, mangler atter her. Dens Omraade bestemmes til den ene Side ved de i Loven særligt opregnede Exempler paa slige

Foreninger, nemlig Konsumtionsforeninger, Produktionsforeninger og Foreninger for Fællesboliger; til den anden Side negativt ved de fra Lovens Omraade udelukkelt udelukkede Sparekasser, Forsikrings- og Hypotekforeninger. Men under dens Omraade falder efter dens § 1 tillige enhver anden Forening for økonomisk Virksomhed med det Formaal »paa anden lignende Maade at fremme Medlemmernes Interesser«. Ligesom rent literære og selskabelige Foreninger herved udelukkes, saaledes kan det være tvivlsomt om blotte Hjælpeforeninger som Syge- og Begravelseskasser, Udstyrsforeninger o. lign. gaa ind under Loven. Selv om de nok kunne siges at have et økonomisk Formaal, gaa de nemlig ikke ligefrem ud paa en økonomisk Virksomhed. Ved en særlig Lov af 1890 om registrerede Sygekasser ere disse sidste nu ordnede, men iøvrigt gælder det om disse Hjælpeforeninger, at deres Forhold til den nye Lovgivning er et aabent Spørgsmaal; man har hverken kunnet eller villet trække skarpe Grænser for Lovens Virkekreds.

6) Udenfor den nye Lovgivning staar (foruden Sparekasser, der ere normerede ved en Lov af 29. Juli 1892) for det første Bank-Interessentskaber. Den for disse gældende Speciallovgivning bestaar uforandret baade med Hensyn til private Seddelbanker med solidarisk Ansvarlighed og med Hensyn til ikke-seddeludgivende Banker; disse sidste ere ganske vist Aktieselskaber, men ogsaa Loven om Bankaktiebolag*) holdes i Kraft ved Siden af den nye Lovgivning. Endvidere falde Forsikringsselskaber, selv om de ere Aktie-

*) Se herom Nationaløkonomisk Tidsskrift XXIV (1886) S. 368 ff.

selskaber, udenfor den almindelige Aktielov; der er om disse Selskaber samtidigt givet en lille Speciallov, hvilken nærmest gaar ud paa for dem at bevare status quo. indtil en ny omfattende Forsikringslovgivning, hvortil Forberedelser allerede ere trufne, kan foreligge.

II.

Inndelingsgrunden for de forskellige Interessent-skabsarter er som i enhver moderne Lovgivning — hovedsagelig hentet fra Interessenternes Ansvarlighed for Selskabsforpligtelserne i Forhold til Tredjemand. Det umiddelbare og ubegrænsede Ansvar for Handelsbolagets Medlemmer er, som det var at vente, fastslaaet som indispensabelt. Desuden har Loven om Handelsbolag til Fjernelse af al Tvivl udtrykkeligt foreskrevet, at i Selskabskonkursen Interessenternes personlige Kreditorer maa staa tilbage for Selskabskreditorerne, medens omvendt i Interessenternes Boer de personlige Kreditorer kun have at finde sig i en Konkurrence med Selskabskreditorerne for den Del af Selskabsgælden, som ikke kan faas dækket hos Selskabet. I Kommanditbolaget er Kommanditisten betragtet som direkte ansvarlig — indenfor Grænserne af sit Indskud — i Forhold til Tredjemand. Ved Selskabets Firmaregistrering skal derfor ogsaa anmeldes Kommanditisternes Navne og Indskud, og disse Data skulle (i Modsætning til dansk Rets Regel) offentliggøres af Registreringsmyndighederne. En anden vigtig Afvigelse fra dansk Ret er i denne Forbindelse, at Ordet »Kommanditbolag« skal indeholdes i Firmaet; i modsat Fald bliver Kommanditisten, naar han har

indvilget i sligt Firmas Benyttelse, at betragte som ansvarlig i samme Udstrækning som Komplementaren.

Mere udviklede ere Reglerne for Ansvarligheden i »enkla Bolag«. Reglen er her, at kun den enkelte Interessent, der indgaar Retshandlen, bliver forpligtet og berettiget overfor Tredjemand; selv om en Kontrakt indgaas paa Selskabets Vegne eller under en for Selskabet valgt Fællesbetegnelse, opstaar hverken Ret eller Pligt for andre Interessenter end dem, der have deltaget i Kontraktens Afslutning. I sidste Tilfælde stiftes i Mangel af anden Aftale Ret og Pligt kun for hver Deltager til lige Dele (»efter hufvudtalet«). Med andre Ord: Et »enkelt Bolag« er udadtil aldeles ikke nogen Enhed; den ene Deltager har ikke nogen Adkomst til at handle paa den andens Vegne, og optræder han alligevel for Interessentskabet som saadant, bliver det Tredjemands Sag at skaffe sig Sikkerhed for, at der fra de øvrige Deltageres Side foreligger fornøden Bemyndigelse hertil. Naar altsaa Interessentskabet som saadant kun faar Betydning indadtil, i Forholdet mellem Interessenterne og som Grundlag for deres indbyrdes Rettigheder og Pligter, maa man indrømme Berettigelsen af den Kritik, der er rejst imod en slig Associations Egenskab af Interessentskab; det opløser sig i Virkeligheden i et rent Kontraktsforhold mellem Deltagerne. Det er uden Tvivl at betragte som en stiltiende Erkendelse heraf, naar Loven aabner adskillige Veje, ad hvilke et »enkelt« Bolag med eller mod sin Vilje kan komme til at medføre solidarisk Ansvarlighed for Deltagerne. Først kan dette ske derved, at Bolaget frivilligt lader sig indføre i Handelsregistret, hvad der i Henhold til en fra 1. Januar 1897

i Fimaloven indført Bestemmelse kan lade sig gøre for Fremtiden. I saa Fald skal det føre Firma ganske som et Handelsbolag og bliver i retlig Henseende overhovedet at behandle som saadant. Der kan næppe være Tvivl om, at denne Udvej vil blive benyttet ret flittigt af adskillige Næringsdrivende, hvis Virksomhed falder udenfor de bogføringspligtige og dermed udenfor Handelsbegrebet i teknisk Forstand, og som derfor efter svensk Ret ikke hidtil kunde anmelde Firma. Men dernæst: Saafremt der ved Indgaaelse af Rets- handler benyttes en Fællesbetegnelse indeholdende enten Personnavn eller Ordet »Handelsbolag«, opstaar som Konsekvens heraf solidarisk Ansvar for de Deltagere, med hvis Samtykke slig Betegnelse er anvendt; og indeholder den enten Ordet »Aktiebolag« eller »Förening«. indtræder sligt Ansvar for de Interessenter, der deltage i Retshandlen. Om man har gjort sig rigtigt klart, hvor vanskeligt det vil blive for Medkontrahenterne at føre Bevis for, hvilke Deltagere der have givet det forudsatte Samtykke til slig Fællesbetegnelses Anvendelse, synes noget tvivlsomt. Derimod forklares det tilsyneladende ejendommelige i, at Benyttelsen af Epiteter, der betegne en Begrænsning af Ansvar, skal medføre et ubegrænset Ansvar, ved Lovens Bestemmelser om Virkningen af, at Aktiebolag eller Foreninger forsømme at lade sig registrere, hvorom nedenfor.

At Aktiebolaget, naar det forøvrigt er stiftet paa foreskreven Maade, ikke medfører Forpligtelse for Aktionærerne udover Beløbet af deres Aktier, er selvfølgelig. Mere ejendommeligt vil det maaske synes ved første Øjekast, at Foreninger kunne paadrage

Medlemmerne Ansvar udover deres Indskud. Oprindeligt var det endog foreslaaet alternativt at aabne Adgang til Stiftelsen af Foreninger med fuldt solidarisk Ansvar; men dette — som har sit Forbillede i Tyskland — blev efter adskillig Meningskamp mellem de forskellige Lovgivningsfaktorer, at hvilke Rigsdagens andet Kammer vilde have Ansvarligheden helt strøgen, forandret derhen, at det ubegrænsede Ansvar udelukkedes, hvorimod det nu staar Foreningerne frit for at bestemme, om de ville paatage sig en indtil et vist Beløb begrænset personlig Ansvarlighed for Medlemmerne eller indskrænke Hæftelsen til Foreningens egne Midler. Det er slet ikke usandsynligt, at mange Foreninger, som ellers kunde faa Vanskelighed nok ved at skaffe sig Kredit, ville vælge Ansvarligheden, saa meget mere som der er en Del, der tyder paa, at allerede tidligere visse mindre Konsumtionsforeninger have betragtet sig som sodidariske med Hensyn til Betalingen af Foreningens Gæld. Der kan dog være al Grund til at minde slige Foreningers Kreditorer om, at Ansvarret efter den nye Lov ikke er saa ubetinget endda; det kan nemlig ikke formenes et ansvarligt Medlem i en Forening efter Opsigelse at udtræde, selv om Loven for sligt Tilfælde har truffet en hel Del Kauteler. Disse bestaa væsentligst i Forskrift om Registrering og Kundgørelse angaaende Udtrædelsen, samt i visse Tidsfrister for Opsigelsens Virkninger. Denne maa ske mindst 1 Maaned før Regnskabsperiodens Slutning, og det udtrædende Medlem hæfter til Trods for Udtrædelsen, saafremt Foreningens Bo tages under Konkursbehandling i Løbet af 1 Aar fra Udtrædelsens Kundgørelse i det lokale Blad. Hæftelsen er endvidere

altid kun rent subsidiær, d. v. s. betinget af, at i Forningens Konkurs Fønderne ikke forslaa til at dække dennes Gæld; og selv naar dette har vist sig at være Tilfældet, tilkommer der ikke Kreditorerne nogen selvstændig Søgsmålsret mod hvert enkelt Medlem; men Ansvarligheden skal gøres gældende af Konkursens Kuratorer, der have at inddrive Beløbene efter Udskrivning hos Medlemmerne ifølge derom givne nærmere Regler.

III.

Hvor megen Betydning i det praktiske Liv der vil tilkomme de Associationsformer, som Loven har skabt ved Reglerne om »enkla« Bolag og registrerede Foreninger, er et Fremtidsspørgsmaal. Saa meget vissere er, at de forandrede Regler om Aktiebolag i en overvældende Grad vil vise sig aktuelle. Aktieselskabsformen har nemlig allerede i en Række af Aar vist sig som den Associationsform, der i Sverig er ubetinget populærest. Ikke blot at store Foretagender, der kræve betydelig Kapital og medføre uberegnelig Risiko, her som i andre Lande saa godt som alene i denne Form kaldes til Live; ogsaa de mest beskedne Entrepriser, hvad enten de angaa Handel, Fabriksdrift eller Haandværk, vælge med Forkærlighed en Form, som strax gør sin Mand til »Direktør«, paa samme Tid som den fixerer hans økonomiske Risiko paa Forhaand. Ja der gives overhovedet næppe den Ting imellem Himmel og Jord, som i Sverig ikke er sat paa Aktier, lige fra Banker til Mælkehandel, lige fra Textilfabrikation til Teppekonservering og lærde Skoler. For Frem-

tiden vil Markedet muligvis kunne byde Lysthavende endnu flere Variationer til behageligt Udvalg.

Det store Systemskifte, Lovgivningen har gjort, er nemlig Overgangen fra Sanktionssystemet til Normativsystemet. Hidtil var Betingelsen for, at et Selskab kunde nyde godt af Aktielovgivningens Fordele, kongelig Sanktion, og denne indhentedes faktisk altid, uagtet dens Erhvervelse ikke var paabudt som ufravigelig Forpligtelse; for Fremtiden bortfalder al Prøvelse af Statuter og al anden Medvirkning fra Regeringens Side til Selskabets Dannelse. Loven har paa Forhaand givet alle nødvendige Forskrifter, efter hvilke Statutterne have at rette sig. Denne Sanktionssystemets Opgivelse er et almindeligt Fænomen i europæisk Ret. Til Fordel for en saadan Reform tale først og fremmest de samme Grunde, som gælde for Næringsfrihed i Almindelighed; desuden, at Staten ved at underkaste Statutterne en Prøvelse, som ender med deres Stadfæstelse, paadrager sig Skinnet af at billige selve Foretagendet, uagtet dette maaske siden viser sig at være uheldigt baade i Plan og i Gennemførelse, og endeligt, at den offentlige Prøvelse, naar den engang har antaget faste Regler og Former, lige saa godt kan fæstnes i Lovsform til direkte Efterlevelse, som forbeholdes de administrative Myndigheder til unødvendigt Bryderi for disse og for Publikum. Da der vel ikke kan være Tvivl om, at det ogsaa for Danmarks Vedkommende er Normativsystemet, som vil blive lagt til Grund for en eventuel Lovordning af Aktieselskabsretten, skulle de svenske Regler her i Korthed fremstilles. Der vil derved ogsaa blive Lejlighed til at antyde, i hvilket Omfang den svenske Lov har taget

Hensyn til de Klager, der fra de forskelligste Sider ere fremsatte mod de senere Decenniers Aktiesvindler i næsten alle Lande.

Det første Stadium i Selskabets Tilblivelsesproces er dets saakaldte Stiftelse. Denne Akt, der hidtil har hvilet i Privatlivets Skygge, drages efter den nye Lov frem i Offentlighedens Lys. Stifterne skulle være mindst fem og bosatte i Riget. De have først at oprette et Stiftelsesdokument, indeholdende Selskabets Formaal, Domicil, Kapital, Bestyrelsens Valgmaade, Aktiernes Størrelse, Aktionærernes Stemmeret m. m. Overtages alle Aktier af Stifterne (saakaldt Simultanstiftelse), udfordres der foreløbigt ikke videre; Selskabet er da »dannet« ved Overtagelsen. Skal en Del af Aktierne derimod tegnes ved Subskription (saakaldt Successivstiftelse), vil der være at udstede Indbydelse til Aktietegning, og denne Indbydelse er bunden til visse Formforskrifter. Først skal Stiftelsesdokumentet, forsynet med Stifternes egenhændige, bevidnede Underskrift, i to Exemplarer indleveres til Overøvrigheden, der prøver dets Overensstemmelse med Lovens Forskrifter, beholder det ene Exemplar og tilbageleverer det andet med sin Paategning. Derpaa kan Indbydelse udfærdiges, hvilken i sig skal optage saavel bekræftet Afskrift af Stiftelsesdokumentet med Overøvrighedens Paategning som Angivelse af det Antal Aktier, enhver af Stifterne har overtaget, Oplysning om Tiden for det konstituerende Møde, hvilket ej maa udsættes længere end 1 Aar fra Stiftelsesdokumentets Forevisning, og Regler om Aktiernes Fordeling i Tilfælde af Overtagning. Er der fra Stifternes Side gjort Forbehold om særlige Fordele, saasom om Ret til at gøre Tilskud

af anden Art end Penge, maa saadant for at opnaa Gyldighed udtrykkeligt omtales i Indbydelsen. Aktietegningen skal derhos skrives paa selve Indbydelsen.

I Princip og i mange Enkeltheder ere disse Forskrifter overensstemmende med den tyske Aktielovs Regler, hvilke skulle have vist sig ret praktiske til Bekæmpelse af Gründer-Misbrugene og derfor atter næsten ligelydende ere optagne i det nye tyske Udcast til Handelslovbog; dog er der flere Afvigelser i Detaillerne. Der savnes saaledes i den svenske Lov den maaske ikke overflødige Forskrift, at den udtrykkelige Tilkendegivelse om de »særlige Fordele« bør gælde ikke blot om Stifternes, men ogsaa om de til »Andre« lovede Fordele. Endvidere savnes et Par i tysk Ret optagne Forskrifter, hvis praktiske Værdi dog er mere omtvistet, nemlig dels den obligatoriske Revision af selve Stiftelsesakten ved Hjælp af Selskabets egne Organer eller — eventuelt — ved dertil specielt udnævnte Revisorer, dels Reglerne om den saakaldte »Efter-Stiftelse« (Nachgründung) o: Selskabets Overtagelse af Anlæg eller faste Ejendomme til en Værdi af over $\frac{1}{10}$ af Grundfonden i Løbet af en vis kortere Tid efter Selskabets Registrering. Det første af disse Kauteler — hvilke begge, om end med visse Ændringer, ere medtagne i det nye tyske Handelslovudkast — har vist sig vanskeligt at gennemføre i Praxis paa Grund af alle Parters Utilbøjelighed til at underkaste sig det med Revisionen forbundne Arbejde og Ansvar; det synes ellers ret heldigt og burde kunne udvikles ved Uddannelsen af en professionel Klasse sagkyndige Revisorer.

Ubetinget bindende er Aktietegningen ikke, med-

mindre alle Aktierne ere overtagne af Stifterne. Det bliver den først, naar det paa den konstituerende Forsamling besluttes, at Selskabet skal »dannes«. Indkaldelse til denne Forsamling paahviler Stifterne; overholdes ikke den for Mødet i Indbydelsen fastsatte Tid, binder Aktietegningen ikke længere. Spørgsmaalet, om Selskabet skal dannes, afgøres af Forsamlingen enten ved de mødendes Enstemmighed eller, hvis saadan ikke opnaas, ved kvalificeret Majoritet (Stemmeflerhed af de mødende, naar disse udgøre mindst $\frac{1}{4}$ af alle Tegnerne og $\frac{1}{4}$ af hele Kapitalen). I Sammenhæng hermed — dog ikke nødvendigvis paa samme Møde — antages Statutterne, som skulle angive Selskabets Firma og i Hovedpunkterne ikke maa afvige fra Stiftelsesdokumentet, for saa vidt ikke samtlige Aktionærer indvilge i Afgivelsen; samtidigt foretages Valg af Bestyrelse og Revisorer. Til disse Foranstaltninger kræves ingen Medvirkning fra det offentliges Side.

Trods Beslutningen om Selskabets »Dannelse« træder dog Aktieselskabet først i Virksomhed ved en offentlig Akt, Registreringen. I Lighed med tysk og fransk Ret er efter den svenske Lov Registreringen en Betingelse for, at Selskabet som saadant kan erhverve Rettigheder og paadrage sig Forpligtelser eller optræde som en Helhed i Forhold til Statsmyndighederne. Som Følge deraf komme de Forpligtelser, som paa Selskabets Vegne indgaas for Registreringen, til at paahvile de optrædende Personer solidarisk. Ansøgning om Registrering indleveres — eller indsendes pr. Post — af den valgte Bestyrelse til en Centralmyndighed for hele Landet (Patent- och

Registreringsverket), under hvilken nu hele Patent-, Varemærke- og Aktieselskabsregistreringen er henlagt. Med Ansøgningen skulle følge detaljerede Oplysninger om Selskabets Konstituering, Statutterne m. m. samt om Aktietegningens Resultat og om, hvor meget der er indbetalt paa Aktierne. De tvende sidste Punkter skulle af Bestyrelsens Medlemmer bevidnes med deres egenhændige Underskrift; ligeledes faar Registreringsmyndigheden selv Stiftelsesdokumentet og Tegningslisterne til Eftersyn. Det paahviler endvidere Bestyrelsen at anmelde for Registreringsmyndigheden — senest 6 Maaneder efter Udløbet af den for Aktieindbetalingen bestemte Tid — hvor meget der er betalt paa Kapitalen, og hvis da Minimumskapitalen ikke er naaet, anses Selskabet for opløst.

Hvor lavt denne Minimumskapital skulde sættes og hvilken Grænse for en Akties Størrelse Loven skulde fastslaa, udgjorde under Forhandlingerne i Rigsdagen en af de farligste Anstødsstene for hele denne Reform. Det oprindelige Forslag fastsatte 25,000 Kr. som Minimum for Kapital og 100 Kr. som mindste Aktiebeløb. Rigsdagen vilde dog gaa adskiligt lavere ned, og man enedes tilsidst om henholdsvis 5000 Kr. og 10 Kr. som laveste Grænser, dog saaledes, at Aktiens Beløb, naar Kapitalen gaar til mere end 10,000 Kr., skal være mindst 50 Kr. Denne Bestemmelse vil sikkert i høj Grad bidrage til end yderligere at popularisere Aktieselskabsformen for alle Associationer, skøndt allerede nu de smaa Selskaber i en paafaldende Grad vælge denne Form. Det er saaledes oplyst, at af de i Aarene 1890—94 sanktionerede Aktieselskaber (c. 1000) hened 25 pCt. havde en

Kapital paa under 10,000 Kr. eller mindre Aktietyper end 100 Kr. Men saa lavt som til 10 Kr. har, saa vidt vides, hidtil ingen Lovgivning fixeret Aktiens Minimum; den tyske Aktielov har her 1,000 Mark — hvori ingen Forandring tilsigtes ved det nye Revisionsudkast — i Frankrig derimod er 25 Francs Minimum.

Den svenske Lov tillader desuden at bestemme Kapitalen alternativt til højere eller lavere Beløb, i hvilket Tilfælde det lavere ikke maa udgøre mindre end $\frac{1}{3}$ af det højere. Indbetaling af Aktierne skal være tilendebragt senest i Løbet af to Aar fra Selskabets Dannelse. Det er dog ikke udelukket, at Kapitalen senere kan forhøjes eller nedsættes ved frivillig Beslutning. Forhøjelse kan ikke finde Sted, førend Kapitalen er fuldt indbetalt; den kræver desuden en Generalforsamlings registrerede Beslutning. Til Nedsættelse af Kapitalen fordres enten et ved selve Selskabets Dannelse gjort Forbehold om Indløsning af visse Aktier i Følge bestemt Amortisationsplan, hvilket Forbehold skal være optaget i Statutterne og registreret, eller ogsaa en ny Beslutning om Nedsættelse af Kapitalen; men for at en saadan skal kunne iværksættes, maa den desuden være stadfæstet af Retten. Inden sli­g Stadfæstelse kan erholdes, foranstalter Retten en offentlig Indkaldelse af Selskabets Kreditorer; først efter at de anmeldte eller opgivne Kreditorer have givet deres Samtykke eller erholdt Fyldestgørelse, meddeles Stadfæstelsen, hvilken ogsaa registreres, og den saaledes stadfæstede Nedsættelse forbliver uden Virkning for de Kreditorer, som ikke havde samtykket deri eller haft Kundskab om Rettens Afgørelse, saa-

fremt Selskabets Konkurs indtræffer i Løbet af 1 Aar fra Kundgørelsen om Rettens Dekret.

Aktiernes Egenskab af Navnepapir eller Ihænderhaverpapir har overalt givet Anledning til legislativ Tvivl. Omsætteligheden forøges i en iøjnefaldende Grad ved Ihænderhaverformen, der ophæver al Legitimationsvanskelighed; men samtidigt gør denne Form Selskabet til en uoverskuelig Samling af stadigt veksellende Interessenter, den mobiliserer Kapitalen i en saadan Grad, at den personlige, individuelle Indflydelse paa Ledelsen — en Indflydelse af største Betydning for ethvert større økonomisk Foretagendes Kontinuitet og Stabilitet — stadigt trues. I Modsætning til tysk Ret, hvor Ihænderhaverformen er rent fakultativ (efter det nye Handelslovudkast tillades det endog en Aktionær at faa sin Navneaktie ombyttet med Ihænderhaveraktie, naar Statutterne hjemle sligt), skulle efter den svenske Lov Aktierne lyde paa Navn, medmindre der i særlige Tilfælde erholdes kgl. Tilladelse til at udstede dem til Ihænderhaveren. Promesser og Interimsbeviser skulle dog altid lyde paa Navn.

Der er endvidere givet en Del Forskrifter med det Formaal at binde Aktionæren til Selskabet, inden Organisationen er færdig, saasom ved Forbud mod Salg af Aktien, før den er fuldt indbetalt, og Følgen af, at de foreskrevne Indbetalinger undlades, er ikke blot Forpligtelse til Rentegodtgørelse og eventuelt Fortabelse af Aktieret uden Krav paa Tilbagebetaling af det allerede erlagte; men slig Forsømmelse medfører endog, at den paagældende Aktionær hæfter for sine resterende Indbetalinger i Forhold til Selskabskreditorerne, hvis i Løbet af to Aar Selskabets Kon-

kurs indtræffer. Hvor strænge disse Forskrifter end ere, gaar den europæiske Lovgivnings Tendens dog maaske endnu videre i Retning af at binde Aktionæren, indtil fuld Betaling for Aktien er præsteret. Det forbydes saaledes ligefrem at afhænde Interimsbeviser og ikke registrerede Selskabers Aktier i flere Lovgivninger (Belgien, Italien), og det nye tyske Udkast indeholder ogsaa en saadan Regel, som motiveres ved slige Afhændelsers samfundsøkonomiske Farlighed. Foruden den nysnævnte Forskrift aabner den svenske Lov kun Mulighed for endnu en Indskrænkning i Aktiernes frie Omsættelighed; den tillader nemlig at forbeholde de øvrige Aktionærer en Indløsningsret, naar en Aktie gaar over til en Person, som hidtil ikke har været Aktionær i Selskabet; for Gyldigheden af et sligt Forbehold, der kun kan forekomme ved Aktier paa Navn, forudsættes imidlertid, at det er udtalt i selve Aktiebrevet. Loven ligestiller Præferenceaktier, for saa vidt Stemmeret angaar, med almindelige Aktier — altsaa uden at indføre selvstændige Generalforsamlinger for de forskellige Aktiegrupper (hvilket derimod nu foreslaas indført i Tyskland), og den savner alle Regler om Legitimation for Erhvervelse af Aktier paa Navn, Regler, som med den stigende Livlighed i Aktieomsætningen næppe vilde være overflødige.

Loven paalægger ethvert Selskab Forpligtelse til at danne en Reservefond. Denne Fond skal — for saa vidt Statutterne ikke foreskrive højere Beløb — voxte til mindst 10 pCt. af Grundfonden og dannes ved Henlæggelse af mindst 10 pCt. af Aarsoverskuddet, ved det ved Aktiemissioner over Pari indvundne Beløb og ved forbrudte Aktieindbetalinger.

Af Lovens Regler om Generalforsamlingen mærkes, at en Minoritet repræsenterende højst $\frac{1}{10}$ af Aktiekapitalen er berettiget til at fordre en ekstraordinær Generalforsamling indkaldt (i Tyskland fordres kun $\frac{1}{20}$ af den samlede Aktiekapital hertil), og at en Forsømmelse fra Bestyrelsens Side af at indkalde en ordinær eller ekstraordinær Generalforsamling berettiger den enkelte Aktionær til at anmelde Forsømmelsen for Magistraten eller Kronofogden, hvorefter Indkaldelsen foregaar ved disse Myndigheders Foranstaltning. Ogsaa andre Forskrifter til Betryggelse af Minoritetens Ret indeholder Loven. En simpel Generalforsamlingsbeslutning kan saaledes ikke forandre Fornaalet for Selskabets Virksomhed, heller ikke berettige til Udstedelsen af Præference-Aktier; hertil fordres enten alle Aktionærers Enstemmighed eller tvende Generalforsamlingers Beslutning (hvoraf den ene ordinær), og paa den sidste $\frac{3}{4}$ Majoritet saavel af de mødende som af hele Aktiemassen. En lignende, skønt ikke fuldt saa kvalificeret Majoritet fordres til andre Forandringer i Statutterne og til Opløsning af Selskabet. Paa Dechargespørgsmaalet forbeholdes der for saa vidt ogsaa Minoriteten Indflydelse, som Afgørelsen af dette Spørgsmaal paa Forlangende af Aktionærer, repræsenterende mindst $\frac{1}{10}$ af hele Kapitalen, skal opsættes og Forsamlingen af den Grund ajourneres indtil to Maaneder. Derimod indeholder den svenske Lov intet, som svarer til den tyske Aktielovs Bestemmelser om en Aktionærminoriteten tilkommende »Enquête-Ret« med Hensyn til Stiftelsesaktens Forsvarlighed eller om et Erstatningskrav for Minoriteten i Forhold til Stiftere, Bestyrere og andre, hvilke enten ved Selskabets Stift-

else eller senere formenes at have tilsidesat Selskabets Interesser. En Generalforsamlingsbeslutning, som antages at stride mod Lov eller Statuter, kan endog den enkelte Aktionær efter den svenske Lov fordre ophævet ved at stævne Selskabet inden Udløbet af to Maaneder fra Beslutningens Datum.

Bestyrelsen kan bestaa af et Medlem eller af flere. Reglerne om Bestyrelsen indeholder den for danske Interesser muligvis ikke ganske uvigtige Bestemmelse, at Bestyrelsesmedlemmerne skulle være i Sverig bosatte svenske eller norske Undersaatter, medmindre der i denne Henseende erhverves kgl. Dispensation, men at selv i sidstnævnte Tilfælde højst $\frac{1}{3}$ af Pladserne kunne besættes med fremmede eller udenfor Landet bosatte Personer. Valget maa ikke gælde for en længere Tid end 5 Aar. Indskrænkninger i Bestyrelsens Kompetence ere uden Virkning i Forhold til Tredjemand i god Tro og tør ikke registreres. Stævninger og andre retslige Handlinger kunne med for Selskabet forpligtende Virkning rettes mod et enkelt Medlem af Bestyrelsen.

Revisorernes Virksomhed er i Følge den nye Lov bleven væsentligt udvidet. De kunne til enhver Tid fordre Adgang til Selskabets Bøger og Regnskaber samt Oplysninger om Bestyrelsen og kunne paa given Anledning fordre en ekstraordinær Generalforsamling indkaldt. Til denne udvidede Myndighed svarer en noget skærpet Ansvarlighed for Revisorerne i Tilfælde af bevidst urigtige Opgivelser, forsætlig Undladelse af at gøre Indsigelser mod Bestyrelsens Forretningsførelse eller grov Uagtsomhed ved Revisionens

Udførelse — en Ansvarlighed, der dog i Udkastet til Loven gik endnu en Del videre.

Som for Aktieselskabet ejendommelige Ophørsgrunde foreskriver Loven 1) at Aktionærernes Antal synker under fem, 2) at $\frac{2}{3}$ af Aktiekapitalen er gaaet tabt — begge Dele under Forudsætning af, at Manglen ikke afhjælpes inden Udløbet af tre Maaneder. Mangler Selskabet en til Registret anmeldt, kompetent Bestyrelse, kan Opløsning endvidere forlanges saavel af en enkelt Kreditor som af en enkelt Aktionær ved en til Retten indgiven Ansøgning; i dette Tilfælde udstedes der en offentlig Kundgørelse om Ansøgningen. Ogsaa her indtræder Ophørvirkningen dog først, naar det efter mindst tre Maaneders Forløb viser sig, at der ikke er raadet Bod paa Misligheden. Frivillig Opløsning skal foregaa ved en af Loven nærmere ordnet Likvidation.

Til sidst maa mærkes, at Lovens Overholdelse søges sikret dels ved solidarisk Erstatningsansvar baade for Bestyrelse, Likvidatorer og Aktionærer i Tilfælde af Pligtovertrædelse, dels ved høje Bødestraffe (i visse Tilfælde indtil 2000 Kr.) for de mest graverende Forseelser.

IV.

Hele det nu i Korthed skildrede store Apparat med dets mange organisatoriske Forskrifter og det til disses Overholdelse indførte administrative Tilsyn er ved den nye Lovgivning overført ogsaa til de registrerede Foreninger, der i Modsætning til Aktieselskaberne hidtil have været frie for alt Indgreb i deres Autonomi.

Atter her er det Registreringen, der udgør Forudsætningen for Foreningens Dannelse; før Registreringen eksisterer den, retligt betragtet, slet ikke. Registreringen foregaar ikke hos den centrale Embedsmyndighed, men hos Overøvrigheden i Distriktet; den forudsætter en minutøs Anmeldelse ikke alene første Gang, inden Stiftelsen har fundet Sted, men ogsaa senere, hver Gang der sker Forandring i et eller andet af de anmeldte Forhold og da navnlig, i Foreninger med ansvarlige Medlemmer, hver Gang et saadant Medlem indtræder eller udtræder. Ogsaa Reglerne om Medlemstallet, Bestyrelse, Revisorer, Generalforsamling m. m. ere med faa Afvigelser overførte fra Aktieselskabet til Foreningerne. Sandsynligvis vil al denne Reglementering for Foreningerne være en tung Klods om Benet; de bestaa for den væsentligste Del af tarvelige Smaafolk uden Vane til formel Optræden og pleje næppe at holde en juridisk Konsulent. Hvor heldigt det end kan være at bringe dem ind under faste Former og at bestemme Graden af og Betingelsen for deres Ansvarlighed, maa det befrygtes, at en Lov paa 71 Paragraffer for Foreningernes egen Mund er mere end de ville gøre Fordring paa, og muligvis mere end de ville befinde sig vel ved.

Overhovedet vil dette store Lovgivningsarbejde — det beløber sig til ikke mindre end 218 §§ foruden de ved samme nødvendiggjorte Forandringer i Firma-loven og de dertil knyttede administrative Anordninger — næppe ubetinget blive fulgt som Mønster, hvor store Fortjenester det end har, særligt i lovteknisk Henseende. I sin Bestræbelse for at bringe hele Associationsvæsenet paa en Gang ind under legal Ordning,

har det paa nogle Punkter maattet danne Kategorier, hvortil det virkelige Liv savner fuldt adækvate Former; paa andre Punkter har det normeret stærkere, end Befolkningen tør antages at ville synes om. Det skal imidlertid nu staa sin Prøve i Praxis, og Udfaldet af denne Prøve vil baade i og udenfor Sverig blive fulgt med stor Opmærksomhed og afgive lærerige Impulser.